

Наталія ВІНАРЧУК,

orcid.org/0000-0001-7418-236X

*асистент кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) nataliia.vinarchuk@lnu.edu.ua*

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано сучасний стан професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти. На основі теоретичного аналізу сучасних досліджень (проблема здоров'язбереження дітей та здоров'язберігаючих технологій; формування здорової особистості в період дошкільного дитинства; формування здоров'я та здоров'язберігаючої компетентності; уточнено зміст поняття «здоров'я») задля визначення сучасного стану професійної підготовки майбутніх вихователів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти проведено педагогічний експеримент, результати якого описано автором.

Подано ґрунтовний аналіз результатів дослідження, отриманих на кожному з етапів педагогічного експерименту. Так, на першому етапі було: проведено теоретичний аналіз досліджень вітчизняних науковців щодо даної проблеми; проаналізовано нормативно-правову базу; визначено компоненти готовності вихователя до формування здоров'язбережувальної компетентності та інші. На другому етапі проведено опитування вихователів та студентів за авторськими опитувальниками, у статті подано аналіз окремих відповідей респондентів (зазначено ранжування необхідних умінь для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, перелічено знання, якими володіють учасники опитування щодо проблеми здоров'язбереження дітей та дорослих). На третьому етапі розроблено та впроваджено в освітній процес навчально-методичні матеріали для здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта; також запропоновано теми до освітніх модулів для студентів спеціальності 013 Початкова освіта в контексті наступності початкової та дошкільної освіти.

На основі отриманих результатів обґрунтовано перспективи подальших наукових досліджень у площині здоров'язбережувальних технологій.

Ключові слова: *підготовка, професійна підготовка, майбутні вихователі, здоров'язбережувальна діяльність в закладі дошкільної освіти, освітній процес.*

Nataliia VINARCHUK,

orcid.org/0000-0001-7418-236X

*Assistant at the Department of Primary and Preschool Education
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) nataliia.vinarchuk@lnu.edu.ua*

THE CURRENT STATE OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE EDUCATORS FOR PERFORMING HEALTH CARE ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF A PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION

The article analyzes the modern situation in the sphere of professional training of the future educators from the point of view as to the health protecting activity in the preschool educating institutions.

Based on the analysis of modern investigations (the problem of protection of children's health; health protecting technologies; formation of a healthy person during the preschool childhood; formation of health and health protecting competence; more precise of the meaning of the term "health" is given) for the sake of identification of the modern level of professional training of future educators for performing health protecting activity in the pre-school educational institutions an experiment has been done the results of which are described by the author.

The article gives a fundamental analysis of the results of the investigation on each phase of the experiment.

The first phase included the theoretical analysis of the achievements of modern researchers in the above mentioned problem; legal and normal base was analyzed; components of teacher's readiness for forming of health protecting activity and some other items.

The second phase foresaw questionnaires proposed to educators and students according to the author's list of questions; some respondents' answers were analyzed (necessary skills for health protecting activity were ranged; amount of knowledge of the participants concerning the health protection was determined).

During the third phase the development and implementation of the materials for students of 012 (Preschool education) specialties into the educational process took place; students of 013 specialties (Elementary education) are proposed some educational modules in the context of continuity pre-school and elementary educations.

Based on the results which were received further investigations in the sphere of health protecting technologies are given the ground.

Key words: *training, professional training, future educator/teacher, health protecting activity in preschool institutions, educational process.*

Вступ. Сьогодні проблема професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) є особливо актуальною, оскільки відбувається підвищення якості дошкільної освіти, модернізація педагогічної освіти загалом, згідно європейських та світових стандартів. Формування сучасного всебічно розвинутого дошкільника не може відбуватись без педагога нового покоління з відповідним високим рівнем кваліфікації. Тому професійна підготовка майбутніх вихователів ЗДО виступає одним із провідних напрямів вітчизняних наукових досліджень. Серед пріоритетних завдань професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО заслуговує на увагу підготовка до здоров'язбережувальної діяльності, що зумовлено наявністю у структурі професійної та загальної культури педагога-вихователя ЗДО такого важливого компоненту як забезпечення здорового способу життя, збереження і зміцнення особистісного здоров'я фахівців, а також їх готовності до забезпечення здорового способу життя дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що означена проблема привертає увагу вітчизняних дослідників. Аналіз наукової та методичної літератури досліджуваної проблематики свідчить про те, що проблемою здоров'язбереження цікавилися та продовжують досліджувати науковці у різних аспектах, зокрема:

– здоров'язбереження дітей (Т. Андрющенко, Т. Бабюк, С. Бабюк, О. Богініч, Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Калуська, С. Кондратюк, Н. Левінець, В. Мартинюк, Ж. Петрова, Л. Сварковська);

– розробка теоретико-практичних засад здоров'язбережувальної педагогіки (О. Ващенко, Л. Омельченко, С. Свириденко);

– використання здоров'язберігаючих технологій у різних типах освітніх закладів (О. Колонькова, О. Литовченко, Л. Назарова, М. Смирнов, Г. Смольникова, Ю. Шевченко);

– формування здорової особистості в період дошкільного дитинства (І. Бех, О. Кононко, С. Ладивір);

– формування здоров'я підростаючого покоління (І. Сікорський, В. Сухомлинський, К. Ушинський);

– формування здоров'я та культури здоров'я особистості, її здоров'язберігаючої компетентності (М. Безруких, Н. Бібік, Т. Бойченко, Є. Вайнер, В. Горащук, Ю. Грицай, О. Іонова, С. Кириленко, С. Омельченко, В. Оржеховська, О. Савченко, С. Якименко).

Актуальність дослідження передбачає обґрунтування **мети статті**, а саме: проаналізувати сучасний стан професійної підготовки майбутніх вихователів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО. Реалізація поставленої мети буде досягнута при умові розв'язання таких **завдань**:

– здійснити аналіз науково-методичної літератури згідно окресленої проблеми;

– висвітлити результати педагогічного експерименту на кожному етапі його проведення.

Виклад основного матеріалу. Проблема здійснення здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти вже тривалий час є провідним напрямом наших наукових пошуків. Тривалий аналіз науково-теоретичних джерел спонукав до підготовки та проведення педагогічного експерименту, основна мета якого – вивчення сучасного стану професійної підготовки майбутніх фахівців ЗДО до здоров'язбережувальної діяльності. Ми виокремили такі етапи експерименту: діагностичний, констатувальний, формувальний та контрольний. Для проведення експерименту нами розроблена програма та методика його проведення.

На першому, теоретичному, етапі нами опрацьовано вітчизняні джерела щодо проблеми підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО. На основі теоретичного аналізу фундаментальних досліджень ми виокремили характерні ознаки понять «підготовка» та «професійна підготовка» (сукупність знань, навичок та досвіду, система педагогічних та організаційних заходів/засобів, володіння системою професійних знань, яка об'єднує загальнокультурні знання про людину та соціокультурну дійсність, спеціально організований освітній процес тощо). На цьому етапі нами проаналізовано нормативно-правову базу проблеми дослідження, визначено основні ком-

Ранжування необхідних умінь вихователя ЗДО для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, на думку вихователів

Назва вміння	Кількісний показник (250 осіб)	Якісний показник (%)
Рухова активність	215	86,2
Санітарно-гігієнічний режим праці та відпочинку	208	83,1
Раціональне харчування	154	61,5
Визначення життєвих цілей та програм	88	35,4
Самоконтроль	70	27,7
Аналіз проблем та прийняття рішень	61	24,6
Самоусвідомлення та самооцінка	54	21,5
Мотивація успіху	46	18,5
Тренування волі	46	18,5

поненти готовності вихователя до формування здоров'язбережувальної компетентності, функції здоров'язбережувальної діяльності; принципи створення здоров'язбережувального освітнього середовища та ін.

На теоретичному етапі дослідження нами проаналізовано декілька означень поняття «здоров'я», зокрема:

– здоров'я особистості – це стан благополуччя (фізичного, психічного, соціально-морального), що характеризується відсутністю відповідних хворобливих проявів і забезпечує повноцінну й адекватну умовам навколишньої дійсності життєдіяльність особистості (задоволення, оптимізм, успішність, емоційний комфорт) (Семенова Н. с. 24, 31);

– здоров'я – це необхідна умова активної та нормальної життєдіяльності людини (КИР-ПЕНКО. Проблема здоров'я, с. 59);

– здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад» (Преамбула Статуту ВООЗ, 1948 р.).

На другому етапі нами проведені опитування за авторськими опитувальниками з метою вивчення стану сформованості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти. В опитуванні взяли участь 250 вихователів ЗДО та 150 студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта різних закладів вищої освіти. Опитувальник для вихователів містив 10 запитань відкритої та закритої форми, що передбачало виявлення знань теоретичної

та практичної складової досліджуваної проблематики. Пропонуємо аналіз відповідей на окремі запитання нашого опитувальника.

Так, на запитання «Якими вміннями має володіти вихователь ЗДО для здійснення здоров'язбережувальної діяльності?» ми отримали результати, які подані у таблиці 1.

Характерною ознакою є те, що респонденти відзначають три найбільш необхідних умінь вихователя ЗДО для здійснення здоров'язбережувальної діяльності. Це:

– рухова активність, це вміння вибрали 215 респондентів (86,2%);

– санітарно-гігієнічний режим праці та відпочинку, це вміння зазначили 208 осіб (83,1%);

– раціональне харчування обрали 154 опитаних (61,5%).

На запитання «Чи володієте Ви знаннями про здоров'язбережувальну діяльність у ЗДО?», ми отримали такі результати:

– повністю володіють знаннями – 65 осіб (26,2%);

– володіють певними знаннями, але відчувають їх нестачу – 135 осіб (53,8%);

– частково володіють – 46 осіб (18,5%);

Рис. 1. Рівень знань вихователів про здоров'язбережувальну діяльність у ЗДО

Ранжування необхідних умінь вихователя ЗДО для здійснення здоров'язбережувальної діяльності

Назва вміння	Кількісний показник (150 осіб.)	Якісний показник (%)
Рухова активність	133	88,8
Санітарно-гігієнічний режим праці та відпочинку	133	88,8
Рациональне харчування	110	73
Аналіз проблем та прийняття рішень	52	34,9
Тренування волі	45	30,2
Самоконтроль	40	27
Самоусвідомлення та самооцінка	38	25,4
Мотивація успіху	38	25,4
Визначення життєвих цілей та програм	36	23,8

– зовсім не володіють знаннями, але хотіли б довідатись – 4 особи (1,5%). Більш детальний аналіз відповідей подано нами у діаграмі на рисунку 1.

Ці результати можна пояснити загальною недостатньою обізнаністю вихователів з основами здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО, що може бути зумовлено загальним низьким рівнем обізнаності з проблемою здоров'язбереження в суспільстві.

Для студентів опитувальник містив 12 запитань, відповіді на деякі з них пропонуємо для ознайомлення. На запитання «Якими вміннями має володіти вихователь ЗДО для здійснення здоров'язбережувальної діяльності? Назвіть мінімум 3 уміння», ми отримали такі результати (таблиця 2).

Характерною ознакою є те, що студенти відзначають три найбільш необхідних уміння вихователя ЗДО для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, це:

– рухова активність та санітарно-гігієнічний режим праці та відпочинок, ці уміння вибрали 133 респонденти (88,8%);

– раціональне харчування обрало 110 студентів (73%);

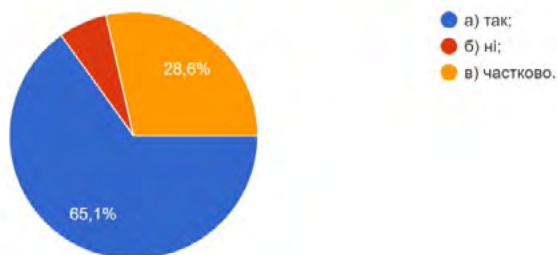

Рис. 2. Потреба у формуванні практичного досвіду

– аналіз проблем та прийняття рішень виокремили 52 особи (34,9%).

Зазначимо, що виокремлювали потребу у формуванні практичного досвіду використання здоров'язбережувальних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку 98 респондентів (65,1%), частково визнають це потребою 28,6% респондентів (43 особи), а не відчувають потреби у вивченні здоров'язбережувальних технологій лише 9 осіб. Графічно зображені результати опитування у діаграмі на рисунку 2.

На третьому етапі нашого дослідження нами розроблено та впроваджено в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців ЗДО навчально-методичні матеріали для здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта. А саме:

– індивідуальні творчі завдання для наскрізної педагогічної практики;

– доповнено зміст навчальних модулів таких освітніх компонентів: «Дошкільна педагогіка», «Теорія та методика фізичного виховання та валеологічної освіти», «Конструювання та експериментування у ЗДО».

У контексті наступності нами розроблено теми до навчальних модулів освітніх компонентів «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі» (формування культури здоров'я молодших школярів через впровадження здоров'язберігаючих технологій навчання в НУШ; сучасні підходи до формування здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі; важливість здорового способу життя; наступність у роботі вихователя закладу дошкільної освіти та вчителя початкової школи з питання важливості здорового способу життя; зміст і особливості здоров'язбережувальної діяльності вчителя початкових класів; особливості уявлень учнів про психічне, духовне, соці-

альне, фізичне здоров'я) та «Методика навчання інтегрованого курсу Я досліджую світ» (застосування проектного методу в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»; методичні особливості формування здоров'язбережувальної компетентності учнів; використання здоров'язбережувальних технологій на уроках «Я досліджую світ») для здобувачів спеціальності 013 Початкова освіта.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що професійна підготовка майбутніх вихователів є пріоритетним напрямком для системи вищої освіти. Сучасний педагог повинен бути теоретично підготовлений у галузі дошкільної освіти, вміти творчо взаємодіяти з дітьми, володіти методами навчання та виховання дошкільників та послідовно збагачувати власні знання у галузі компетентності дитини дошкіль-

ного віку та молодшого шкільного віку задля вирішення проблеми наступності між дошкільною та початковою освітою.

Проведене дослідження показало необхідність у посиленні компонентів освітньо-професійної програми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, адже проблемі професійної підготовки майбутніх фахівців ЗДО не приділялась належна увага. Саме тому перспективою подальших наукових досліджень вважаємо активне впровадження розроблених нами методичних рекомендацій щодо оновлення змісту освітніх компонентів професійної підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО в освітній процес різних типів закладів освіти, які здійснюють професійну підготовку фахівців за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 27.09.2023).
2. Кирпенко Т.М. Проблема здоров'я та здорового способу життя в сучасних психологічних дослідженнях. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені ГС Костюка. Екологічна психологія* 46.7 (2018). 57–66 с.
3. Семенова Н. І. Формування здорової особистості дитини старшого дошкільного віку у взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї: монографія/ Наталія Іванівна Семенова. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2018. 256 с.
4. Сливка Л., Мачинська Н. Стан здоров'я дітей і молоді як джерело конструювання змісту здоров'язбережувального виховання в загальноосвітніх школах Польщі. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. № 12(44). С. 165–171.

REFERENCES

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (2021). (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity) nova redaktsiia. [Basic component of preschool education (State standard of preschool education) new edition] URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_re [in Ukrainian].
2. Aktualni problemy psykholohii. (2018): [Actual problems of psychology] Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni HS Kostiuka.–Ekolohichna psykholohiia 46.7 57-66 s. [in Ukrainian].
3. Semenova N. I. (2018). Formuvannia zdorovoi osobystosti dytyny starshoho doshkilnoho viku u vzaiemodii zakladu doshkilnoi osvity ta sim'i. [Formation of a healthy personality of a child of older preschool age in the interaction of the preschool education institution and the family]: monohrafiia/ Nataliia Ivanivna Semenova. Lutsk: PVD «Tverdynia», 256 s. [in Ukrainian].
4. Slyvka L., Machynska N. (2021). Stan zdorovia ditei i molodi yak dzherelo konstruiuvannia zmistu zdorov'iazberezhuvalnoho vykhovannia v zahalnoosvitnikh shkolakh Polshchi. [The state of health of children and young people as a source of construction of the content of health-preserving education in Polish secondary schools]. Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedagogika». № 12(44). S. 165–171. [in Ukrainian].